Aktüel Arkeoloji

Mart - Nisan 2019 / 68 / 20 TL / Kıbrıs 22 TL

Mega Kuraklık, Toplumsal Çöküş ve Göç

İKLİM VE UYGARLIK

İklim ve Uygarlık
Birbirini Nasıl Değiştirdi?

Geçmişteki Ani İklim Değişiklikleri

İnsan İklimi Nasıl Değiştirdi?

Roma'nın Çöküşü ve İklim

Hitit Çağında Kuraklık

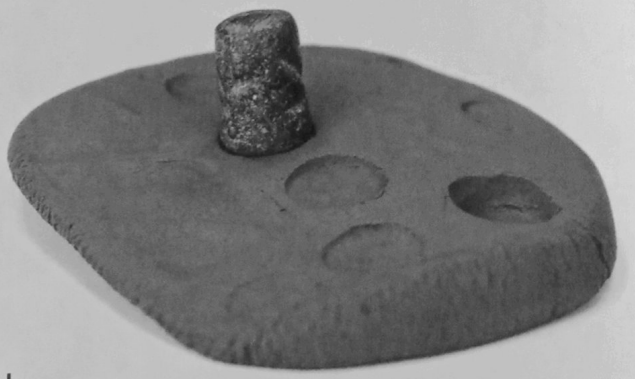
Tüpraş

ISSN 1307-5756

HİTİT ÇAĞINDA KURAKLIK - ROMA'NIN ÇÖKÜŞÜ VE İKLİM - ÇATALHÖYÜK'TE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ - GEÇ ASSUR KURAK DÖNEMİ

İsmail AYTAÇ

HARPUT İÇ KALE'DE BULUNAN TAŞ MÜHÜR

Elazığ, Harput İç Kale'de 2014'ten bu yana Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Fırat Üniversitesi adına Prof. Dr. İsmail Aytaç başkanlığında devam eden kazı çalışmalarının 2018 yılı kazı sezonunda 2 bin 700 yıllık bir taş mühür bulundu.

Harput Kalesi, MÖ 8. yüzyılda Urartu Krallığı döneminde inşa edilmiş, daha sonrasında ise sırasıyla Roma, Sasani, Bizans, Abbasi, Artuklu, Selçuklu ve en son Osmanlı olmak üzere birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Harput İç Kale kazılarının daha önceki dönemlerinde, Urartu Dönemine ait su sarnıçları, sur duvarlarının üzerine oturtulduğu temel yatakları, açık hava sunakları gibi mimari yapılar açığa çıkarılmıştır.

Harput Kalesi'nde, 1. Bölge (Sarayönü) olarak adlandırılan alanda bu yıl keşfedilen ve MÖ 7. yüzyıla ait olduğu belirlenen taş mühür, Urartulara ait yazılı en net belgelerden birisi olması ve Urartular Dönemi hakkında kesin bilgi vermesi açısından önemlidir. Yine aynı alanda, mührün bulunduğu açmaya yakın başka bir plan karede; Urartu Dönemine tarihlendirdiğimiz ve ön bilgilerimize göre bir açık hava sunağı olabileceğini düşündüğümüz mekânın bulunması, Urartu yaşamının kalenin geneline yayıldığını göstermektedir.

Mühürler, ait oldukları toplumların sosyal yaşam biçimleri, ticari ilişkileri, inanç sistemleri ve sanat anlayışları gibi konularda bilgi sahibi olmamıza yardımcı olurlar. Aslında sosyal statünün, gücün, zenginliğin bir göstergesi olarak kullanılan mühürler, farklı toplumlarda değişik şekillerde kullanılmıştır. Mühürler ayrıca, özel mülk anlayışının ve yetkinin bir sembolüdür.

Harput İç Kale'de ele geçen taştan yapılmış, silindir-damga şeklindeki mühür, Urartularda sıklıkla kullanılan keçi başlı kanatlı mitolojik figürlerin bir örneğini içermesi bakımından da önemlidir. Mührün damga kısmında, sağ tarafa koşar vaziyette bir kanatlı geyik veya dağ keçisi figürü bulunmaktadır. Urartularda kutsal sayılan keçi figürünün benzer örneklerine, birçok kazıda rastlanılmıştır. Keçi figürü, özellikle kaplar üzerinde, Yakındoğu mitolojisinde yaşamı ve bereketi simgeleyen hayat ağacı ile birlikte betimlenmiştir.

Mührün silindir kısmı üzerinde ise, uçar vaziyette 2 adet kuş figürü resmedilmiştir. Mühür deforme olduğu için çok belirgin olmasa da kuşun ağzında bir şeyler tuttuğu anlaşılmaktadır. Urartu mitolojisine bakıldığında, kuşların ağzında yılan tutarken betimlendiği görülür. Bu nedenle; kuşun ağzında görünen nesneni yılan olduğunu düşünmekteyiz. Damga ve silindir kısmında figürlerin yer alması, mührün çift yönlü kullanılmış olduğunu göstermektedir.

Harput Kalesi genel görünüm.

